

Роман Лопатинський: "Для мене важливо розказати історію звуками музики"

Віктор Сподаренко

19 квітня, 17:12

ZN №1240, 20 квітня — 25 квітня

Роман Лопатинський — лауреат престижних міжнародних конкурсів, спеціальних призов публіки, учасник Міжнародної піаністичної Академії "Incontri col Maestro" (Італія), учасник ансамблю NotaBene.

Він розповідає про значення конкурсів для піаніста, про особисту участь у Міжнародному конкурсі молодих піаністів пам'яті В. Горовиця та концертні подорожі після здобуття звання лауреата I премії.

— Романе, ваше творче життя піаніста тісно пов'язане з інструментальними конкурсами. Вже у віці восьми років ви здобули спеціальний приз на Всеукраїнському конкурсі в Ужгороді. Надалі кількість перемог тільки збільшувалась, а географія — розширювалася. Чим вас приваблюють конкурси: це конкурентне середовище й атмосфера змагальності, які загартовують виконавця та примушують постійно підтримувати виконавську форму, — чи один зі способів заявити про себе й вибороти нагоду для концертів та міжнародних гастролей як лауреат?

— Справді, конкурсне життя для мене почалося досить рано. Були не тільки конкурси, а й виступи на сцені Малеого залу Київської консерваторії, Національної філармонії, конкурс імені С.Прокоф'єва в Донецьку, імені А.Караманова в Сімферополі. Зазвичай малі діти відчувають певний дискомфорт на сцені, що часто асоціюється в них із майданчиком для хвилювання. Оскільки я з дитинства часто виступав, у мене не виникало таких панічних настроїв, тому міг досить природно почуватися за інструментом на різних сценах. Конкурсна й концертна практики нагромаджувалися, це збагачувало мене певним сценічним досвідом і формувало виконавську витримку. Тому, безумовно, конкурси потрібні, тільки, на мою думку, є одна прикрість. Раніше, в часи С.Ріхтера, Е.Гілельса, Д.Ойстраха, конкурсів проводилося не так багато, як тепер, можливо 10 — 20, і зазвичай після отримання звання лауреата, наприклад конкурсу імені Єлизавети в Бельгії, кар'єра та життя, фактично, були вже "зроблені". Тепер, навіть якщо виконавець виграє топовий конкурс, можемо говорити про певний концертний менеджмент на 3—5 років, але потім з'являються нові лауреати, нові конкурси, відповідно — увага переключається на інших виконавців, і конкуренція посилюється. Тому слід також говорити про необхідність утримання уваги до себе як виконавця, щоб концертні поїздки й виступи не припинялися.

— Недавно ви повернулися з Міжнародного конкурсу, де, крім "Симфонічних етюдів" Р.Шумана та етюдів Б.Бартока, виконували твір сучасного данського композитора Бенга Соренсена "Und die Sonne geht auf". У вашій виконавській програмі є чимало творів сучасних композиторів ХХ століття — Я. Сібеліуса, О. Мессіана, П. Хіндеміта. Виходячи з вашої концертної практики, наскільки готовий український слухач сприймати сучасну музику в різних її напрямках?

-- Так, у мене є чимало творів композиторів ХХ століття, однак можу зазначити, що я не великий прихильник сучасної музики. Наприклад, у репертуарі в мене є сюїта П.Хіндеміта "1922", це твір досить специфічний, щоб зрозуміти його зміст, у музику необхідно "зануритися". Після виконання цієї сюїти багато слухачів досить добре відгукуються, тобто є певний запит на таку музику. Твір написаний як реакція на Першу світову війну. Зараз ми живемо теж у досить неспокійний час, відповідно, така музика — актуальна, і наші сучасники можуть зрозуміти її. Єдине — слухача треба виховувати, привчати до сучасної музики ненав'язливо й поступово, — не дві години, скажімо, поспіль виконувати Д.Лігеті чи В.Годзяцького, а поєднувати таку музику з творами, музична мова яких більш звична для слухача.

— Ви кілька разів ставали лауреатом Міжнародного конкурсу молодих піаністів пам'яті В.Горовиця, спочатку — II премія в групі "Горовиць-Дебюту" в номінації "Гра з оркестром" (2004 р.), III премія у Молодшій групі (2006 р.), а пізніше — в Середній групі здобули I премію (2010 р.). Відомо, що

Конкурс Горовиця сприяє міжнародним гастролям лауреатів. Чи були у вас такі поїздки, і де вдалося концертувати?

— Так, у Конкурсі Горовиця я брав участь декілька разів. Серйозний професійний і кар'єрний поштовх дало лауреатство 2010 року. Щодо концертних поїздок, то після першої моєї участі в конкурсі були "поїздки по Києву", де ми грали на різних концертних майданчиках, і конкурс нами опікувався. Серйозні мої ангажементи розпочалися після лауреатства в Середній групі, після чого я мав концерт у Парижі в залі А. Корто, були концертні турне в Японію — Токіо, Осаку, подорожі у США — Steinway Hall, в Александрію. Це не були концерти впродовж місяця, вони відбувалися впродовж 2—3 років.

— У віці 16 років вас прийняли на навчання до Міжнародної піаністичної Академії "Incontri col Maestro" ("Зустрічі з Маестро") в місті Імола (Італія). Чим для вас було навчання в цій академії, чи вплинуло воно на вашу кар'єру піаніста-виконавця?

— Ця академія цікава тим, що не обов'язково постійно в тій місцевості перебувати, щоб навчатися. Крім того, в Академії "Incontri col Maestro" навчатися можна досить довго, оскільки це не є класичний навчальний заклад, де після 5—6 років навчання видають диплом. Навчальна програма складається тільки з уроків фаху — фортепіано, за формою — заняття консультаційного характеру. З педагогом заздалегідь визначається графік занять, оскільки доводиться долати сотні кілометрів, щоби приїхати на заняття, зрештою — й педагог концертує виконавець, тому треба узгоджувати час проведення занять. Мій викладач — Борис Петрушанський, відомий піаніст, один із останніх учнів Г.Нейгауза. Цьогоріч виповниться 10 років, як я там навчаюся. Чи вплинуло на кар'єру (?) — безумовно, це дало можливість не тільки розвиватися в Україні, а й здобувати певний міжнародний досвід навчання.

— Виходячи з вашого досвіду навчання за кордоном, наскільки різняться підходи до навчання та викладання фортепіано в Україні й Італії?

— Різниця у підходах, очевидно, є. Але зараз, у сучасному глобалізованому світі, поняття школи стає трохи розмитим. Певна річ, відомі школи Нейгауза, Гольденвейзера, це зрозуміло. Мій італійський педагог, наприклад, — вихованець московської фортепіанної школи, але вже багато років живе в Італії, у Київській консерваторії я навчався в Сергія Рябова. Від кожного педагога я "брав" для себе те, що мені було найближчим, переосмислював і намагався виразити це у своїй грі. Тому на власному досвіді переконався, що поняття фортепіанної школи в глобалізованому світі, де ми спілкуємося з різними музикантами й зазнаємо впливу інших виконавських шкіл, дуже важко ідентифікувати та чітко визначити. Чи добре це? Мабуть, так, адже треба бути відкритим до світу, сприймати все найкраще та переосмислювати це у своїй виконавській творчості.

— У контексті інтеграції культур сучасного світу та процесів глобалізації, наскільки легко вам як піаністові виходити на співпрацю із закордонними музикантами?

— Мені вдається брати участь у різних міжнародних проектах — фестивалях, майстер-класах і т.д. Музика має свою мову, і можна досить швидко порозумітися й знайти багато спільного між виконавцями різного походження — з Європи, Азії тощо.

— Як піаніст ви грали музику з різними оркестрами, співпрацювали з багатьма диригентами. Чи проблемно піаністові підлаштуватися під диригентську інтерпретацію музичного твору?

— Гра з оркестром — один із моїх улюблених жанрів. У моєму репертуарі близько 27 концертів — від Баха, Шопена, Шумана, Рахманінова, Брамса до Бартока. Особисто в мене ніколи не було проблем із грою в оркестрі. Однак мені не зовсім зрозумілий принциповий підхід "солістів-егоїстів", згідно з яким уся оркестрова "машина" має підлаштовуватися під виконавця, адже значно легше одному підлаштуватися під 80—100 музикантів, ніж навпаки... І якщо виконавець розуміє, що в конкретному епізоді слід заграти разом, то в цей момент треба бути в акорді разом з усім оркестром. У мене ніколи не було непорозумінь із диригентами, адже я розумію, як важко диригентові організувати велику кількість музикантів у єдиний творчий процес.

— Чи можете, спираючись на власний досвід, розповісти, як проходить перша репетиція з оркестром, наприклад закордонним колективом, із яким вам не доводилося грати раніше?

— Наприкінці березня я був у Вероні в Італії, де грав 5-й концерт Бетховена. Першу репетицію диригент проводив зі мною без оркестру, — я грав свою партію, він стежив за текстом у партитурі: ми узгоджували темп,

агогіку, динамічні нюанси. Інколи диригент може сказати: "Ось у цьому такті треба трішки більше почекати, після чого подивись на мене, і ми разом з оркестром розпочнемо наступний такт". Тому перша репетиція з самим оркестром досить легка, оскільки ми вже точно знаємо, чого очікувати одне від одного.

— У кожному епоху домінує та чи інша манера гри, в системі якої формується індивідуальний виконавський стиль. Якщо згадати В.Горовиця, його виконавський стиль був немислимий без технічної досконалості, експресивності, вокалізації у фразуванні — "співучості" звучання, інколи його навіть звинувачували в тому, що він виконує класику з надмірною свободою, ігноруючи стиль композитора. Аналізуючи вашу манеру гри, які домінуючі риси в системі виражальних засобів ви могли б виділити?

— Про особливості власного стилю говорити досить важко. Для мене важливим є те, що виконавець передає інформацію музичного твору від композитора до слухача, і в цьому процесі сам виконавець — посередник. Я люблю, коли твір і емоції проходять "всередині", а не зовні, бо це найважливіше. Показовими в цьому плані є виконання Григорія Соколова або Еміля Гігельса. Для мене важливо розказати історію звуками музики, і це те, над чим я працюю. У кожному творі є різні типи драматургії, тому, граючи, я намагаюся створити асоціативні зв'язки художніх образів. Наприклад, в одній із останніх варіацій "Симфонічних етюдів" Р.Шумана я для себе "малюю" діалог двох створінь, але в кожному творі, залежно від типу драматургії, можна знайти різні асоціативні художні образи. Загалом, я люблю медитацію в музиці, повільні частини, куди можна "зануритися" без зайвих емоційно-бурхливих нюансів.

— Роберт Шуман у своїй книжці "Про музику і музикантів" писав, що гра на фортепіано має бути такою ж, як і гра із самим інструментом: хто не грає з інструментом — не грає й на ньому. Як ви ставитеся до особливостей музичної інтерпретації у творах, які виконуєте? Що у вашій творчості на першому плані — точне збереження стилю композитора чи демонстрація індивідуальної манери гри?

— Щодо інструмента — важливо з ним "домовитися": рояль як живий організм, — і, відтворюючи звук на ньому дотиком пальців, потрібно звертати увагу на саме звучання; піаністи часто кажуть — "ми граємо вухами"... Говорячи про інтерпретацію музичного твору, слід насамперед зрозуміти, в якому часі жив той чи інший композитор, — почитати про його життя, особливості стилю, можливо ознайомитись із листуванням композитора й намагатися зрозуміти, як автор композиції міг відчувати написану ним музику. Але пізніше, безумовно, необхідно проводити це розуміння через призму свого сучасного сприйняття, можливо передавати певну проблематику твору сучасною виконавською мовою, більше зрозумілою слухачеві. Проте тут є ще один нюанс — це слухач, який сприймає твір по-своєму, крізь призму власного художньо-естетичного досвіду. Тому інтерпретація образу музичного твору — досить суб'єктивний процес, у якому, з одного боку, необхідно донести до слухача стиль композитора, з іншого — виразити це через призму сучасного бачення, адже ми живемо в трохи іншому світі, іншому соціумі, з іншим сприйняттям музики і т.д.

— Ви є учасником ансамблю NotaBene? Чи можете сказати кілька слів про ваш колектив, концертні поїздки, репертуар, хто здійснює аранжування для інструментального складу?

— Колектив створений чотири роки тому на базі музикантів, які з різних причин ще не виїхали з України: це Андрій Павлов, Максим Грінченко — скрипалі, Артем Полуденний — віолончеліст, Іван Грицишин — альтист, Юрій Немировський — кларнетист, Олександр Рудько — вокаліст, баритон. На відміну від Європи, камерна музика в Україні нині в певному занепаді, тому ми вирішили свій колектив орієнтувати саме на цей жанр. У стильовому відношенні, ми граємо дуже різну музику, інструментальний склад дозволяє нам експериментувати з різними ансамблевими складами. У нас були концертні поїздки в Данію, Німеччину, ми виступали на багатьох фестивалях, серед яких — престижний ГогольFest у Києві. Говорячи про організацію концертів: у нас тільки тепер з'явився менеджер — Олена Передерій, а всі попередні чотири роки ми самостійно працювали з нашими слухачами, вели Facebook-сторінку, самі робили фотосесії тощо. Стосовно аранжувань — ми граємо оригінальні твори, перекладів не робимо, це забирає багато часу й зусиль.

— Цього місяця проходить Міжнародний конкурс молодих піаністів пам'яті Володимира Горовиця. Як лауреат I премії конкурсу які рекомендації ви б могли дати конкурсантам, що теж прагнуть здобути I премію?

— Як учасник близько 40 конкурсів, на меншій половині яких я отримав звання лауреата, можу сказати, що від конкурсу слід отримувати задоволення — задоволення від контакту з новою публікою, гарними концертними залами, від мандрівок містом, знайомства з людьми, виконавцями, журі. Тому, незалежно від результату конкурсу, кожен вихід для виконавця має бути своєрідним святом. Чи сприймаю я участь у конкурсі, в якому не отримав звання лауреата, як поразку? Ні, бо це тільки крок уперед! Це нові знайомства, нові

концертні зали, нове місто, в якому я маю можливість побувати вперше, і т.д. Тож бажаю кожному учасникові бути налаштованим на позитив і сприймати вже саму участь у Міжнародному конкурсі молодих піаністів пам'яті В. Горовиця як важливий крок уперед у формуванні своєї виконавської майстерності!

З досьє

Роман Лопатинський закінчив Київську середню спеціалізовану музичну школу ім. М.Лисенка, навчався в Національній музичній академії України ім. П.Чайковського (клас доцента С.Рябова), проходить навчання в Міжнародній піаністичній Академії "Incontri col Maestro" (Італія, клас Б.Петрушанського). Має фондові записи на українському та німецькому радіо. Виступав із концертами в Ізраїлі, Італії, Польщі, Марокко, Ліхтенштейні, Швейцарії, Німеччині, Росії, Франції, Японії та в інших країнах.

© 1994–2018

«Зеркало недели. Украина». Все права захищені.
